

LAUSUNTO
29.8.2018

Maa- ja metsätalousministeriö

Lausunto koskien Hallituksen esitystä Eduskunnalle elintarvikelaiksi Diaari Nro MMM025:00/2016

Atria Suomi Oy kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa koskien Hallituksen esitystä Eduskunnalle uudeksi elintarvikelaiksi. Lainsäädäntöuudistus on tervetullut. Esityksen mukainen kokonaisrakenne: laki ja kolme kansallista asetusta EU lainsäädännön lisäksi selkeyttävät lainsäädäntöä. Se edellyttää tosin toimijoilta entistä tarkempaa paneutumista EU lainsäädäntöön, kun asioita ei toisteta kansallisessa laissa ja asetuksissa.

Hallinnollisen taakan keveneminen on yksi lainsäädäntöuudistukselle asetetuista tavoitteista. Sen tulisi näkyä selkeämmin myös keskisuuria ja isoja toimijoita koskien. Tähän mennessä byrokratian keventäminen on kohdistunut ensisijaisesti pienimuotoiseen toimintaan. Myös lausunnolla olevassa lakiluonnoksessa on sama linja havaittavissa.

Lakiesityksessä todetaan, että jatkossa on entistä paremmat valmiudet ohjaukseen ja neuvontaan, mikä on erittäin hyvä. Valvontatoimenpiteitä olisivat valvonnan ja em. lisäksi koulutus ja asiantuntijatyö. Nämä kuitenkin edellyttävät, että valvojien koulutukseen panostetaan, jotta valmiudet myös käytännössä ovat hyvät. Se vaatii myös ajallista resurssia valvonnalle, jotta tämä voi aidosti toteutua.

Lihantarkastus ja elintarvikevalvonta

Lihantarkastuksen ja muun suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan toteutusta ja valvonnan maksuja koskevat esitykset ovat merkittävä muutos aikaisempaan nähden. Atria Suomi haluaa tämän osalta tuoda esille oman näkemyksensä.

Rekisteröidyissä ja hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa maakunnallinen valvonta ja sen myötä maakunnallinen suunnitelmallisen valvonnan vuosimaksu on selkeä esitys. Esitys ei kuitenkaan sellaisenaan sovellu teurastamoiden ja leikkaamoiden yhteydessä oleviin valmisteosastoihin. Jos laitoksessa toimii kaksi eri valvojatahoa, on suuri riski valvonnan päällekkäisyydelle ja tulkintaeroille.

Merkittävimpien vientimaiden viranomaiset edellyttävät valtion viranomaisten tekemää vientivalvontaa. Teurastamoiden ja leikkaamoiden yhteydessä toimivien valmisteosastojen vientivalvonta voi esityksen mukaan olla tarvittaessa Ruokaviraston tehtävä. Tästä seuraa

29.8.2018

valvonnan päällekkäisyyttä. Ei ole kuitenkaan mielekästä, että OIVA-rivejä valvoo maakunnan valvoja ja vientivalvontaa toteuttaa Ruokaviraston valvoja. Eviran tavoitteena on ollut saada synergiaetua vienti- ja OIVA-valvonnassa. Esitetyssä mallissa tätä synergiaetua ei saavutettaisi.

Vaihtoehto 1:

Ensisijaisena vaihtoehtona esitämme nykyisen kaltaista Ruokaviraston valvontaan perustuvaa mallia selkeällä kustannusten alentamisella.

Tällä hetkellä teurastamoiden lihantarkastus-, valvonta- ja vierasainevalvontamaksuilla katetaan myös muuta elintarvikevalvontaa Suomessa. Lihantarkastuksen kustannuksia voidaan vähentää kehittämällä lihantarkastusorganisaatiota, lihantarkastusprosessia ja lihantarkastusmaksujen kerrointa alentamalla. Lihantarkastusmaksut Suomessa ovat huomattavasti EU:n minimisuositustasoa korkeammat, mikä asettaa suomalaiset teurastamot kilpailullisesti heikompaan asemaan muihin EU-maihin verrattuna. Emme näe, miten valvonnan kokonaiskustannukset voisivat vähentyä, jos laitokseen tuodaan myös toinen valvojataho.

Lisäksi lihantarkastusorganisaatiota tulee kehittää EU:n valvonta-asetuksen mukaisesti ja käyttää myös virallisia avustajia ante- ja post mortem -tarkastuksissa sekä laitoksen henkilökuntaa lihantarkastuksessa, mikäli vientimaiden lainsäädäntö- ja viranomaisvaatimukset sen sallivat. Virkaeläinlääkärien ja virallisten avustajien tehtäväjaon optimoiminen voi tuottaa Ruokavirastolle kustannussäästöjä.

Teurastamon ja leikkaamon yhteydessä olevissa valmisteosastoissa suunnitelman mukainen OIVA-valvonta tulee tapahtua samalla riskiluokituksen mukaisella frekvenssillä ja olta-va yhdenmukaista verrattuna muihin hyväksytyihin huoneistoihin. Niiden valvonta katetaan esitetyllä vuosimaksulla, mutta maakunnan sijaan sen perii Ruokavirasto. Tällä hetkellä suunnitelmallinen OIVA-valvonta katetaan lihantarkastusmaksuilla - niin se ainakin näkyy toimijoille, koska laskutusperusteet eivät ole läpinäkyviä - ja on näin ollen teurastamoiden ja leikkaamoiden yhteydessä oleville valmistaville osastoille huomattavasti kalliimpaa kuin muille hyväksytyille huoneistoille.

Lihantarkastus on lihantarkastusta ja muu elintarvikevalvonta on muuta elintarvikevalvontaa. Tämä voidaan kuitenkin toteuttaa nykyisillä valvojilla suunnitelmallisella johtamisella eikä edellytä valvonnan siirtämistä Maakunnalle. Valvontaprosessia tulee kehittää toimivammaksi sekä lihantarkastuksessa että muussa elintarvikevalvonnassa.

Vaihtoehto 2:

Ellei valvontaa voida kaikkien teurastamoiden ja leikkaamoiden yhteydessä olevien laitosten osalta säilyttää kokonaan Ruokavirastolla, esitämme toisena vaihtoehtona lakiin kirjatavaksi seuraavasti:

Edellytetään, että Maakunta ostaa valvontapalvelut Ruokavirastolta, kun on kyseessä iso teurastamon ja leikkaamon yhteydessä oleva laitos.

Perusteluna sekä tässä että vaihtoehdossa 1 on, että Ruokaviraston valvojilla on parempi asiantuntemus ja osaaminen laitoksen toiminnasta ja näin ollen myös paremmat valmiudet laitosten opastukseen ja neuvontaan. Laitoksen toiminta on myös kokonaisuus, jossa toimintojen liittyminen toisiinsa täytyy ymmärtää eikä valvoja voi sitä hahmottaa, jos hän valvoo vain yhtä osaa laitoksesta.

29.8.2018

Nykyinen ja lakiluonnoksessa esitetty valvontamaksun perusteena oleva riskiluokitus perustuu pelkästään toiminnan luonteeseen, valmistettaviin tuotteisiin sekä toiminnan volyyymiin. Ne eivät vastaa toteutuneita elintarviketurvallisuuden riskejä. Riskiluokkaa ja/tai valvonnan frekvenssiä ja valvontamaksua määritettäessä tulisi huomioida mm. kolmannen osapuolen auditoima sertifioitu elintarviketurvallisuusjärjestelmä, yrityksen panostaminen henkilöstön osaamiseen sekä vientiluvat.

Esityksessä valvontatiheyteen ja vuosimaksun suuruuteen tulee vaikuttaa alentavasti myös hyvä menestyminen OIVA-arvioinnissa. Kriteerit on määriteltävä siten, että ne ovat kansallisesti yhdenmukaiset.

Lisäksi vierasainevalvonta tulee järjestää kustannustehokkaasti ja maksujen tulee olla läpinäkyviä. Yksityiskohtaisiin perusteluihin on kirjattu, että näytteet tutkittaisiin Ruokavirastossa. Ruokavirasto ei välttämättä ole kustannustehokkain paikka ja ainakin tällä hetkellä toimijoiden maksamien analyysien tulosten saaminen on hidasta.

EU-lainsäädännössä painotetaan valvonnan suunnitelmallisuutta, avoimuutta ja tehokkuutta. Tähän tulee panostaa myös käytännössä. Keskeisenä tavoitteena on mainittu olevan myös valvonnan läpinäkyvyys. Vastaavasti myös valvontamaksujen ml. lihantarkastus, vientivalvonta ja vierasainevalvonta muodostumisen tulee olla läpinäkyvää.

Muita kommentteja lakiesitykseen

Edellä mainittujen lisäksi lakiesitykseen tai sen perusteluihin on kirjattu useita hyviä muutoksia nykyiseen lainsäädäntöön verrattuna, erityisesti mainittava on elintarvikkeiden vientiin liittyvät viranomaistehtävät.

Seuraavaksi on kirjattu kommentteja joihinkin lakiesityksen pykäliin tai sitä koskevaan perusteluun. Perusteluosa velvoittanee tulevia asetuksia sekä lain tulkintaa.

7 § Elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijan luotettavuus

Ymmärrämme yhteyden kilpailullisen tilanteen tervehtyttämisen näkökulmasta ja puutteellisen luotettavuuden mahdollisena riskinä lisäävänä tekijänä, mutta käytännön elintarvikevalvontaan liitetynä asettaa kovia vaatimuksia valvovan viranomaisen osaamistasolle ja henkilölle kantille.

Toimijan luotettavuutta taloudellisesta näkökulmasta tulee valvoa ensisijaisesti muiden lakien perusteella eikä sitä pidä sekoittaa elintarviketurvallisuuden ja elintarvikkeiden määräysten mukaisuuden valvontaan. Elintarvikevalvojat voisivat siinä tapauksessa, jos on aiheetta epäillä vilpillisestä toiminnasta, pyytää harmaan talouden yksikköä selvittämään asiaa, mutta lopullinen arviointi toimijan luotettavuudesta olisi esim. harmaan talouden yksiköllä eikä elintarvikevalvonnalla.

15 § Omavalvonta

Nykymuotoisesta kirjallisesta omavalvontasuunnitelmasta luopuminen on hyvä asia. Useissa yrityksissä on elintarviketurvallisuus- ja niitä tulevat laadunhallintajärjestelmät ja omavalvontasuunnitelmassa on joko toistettu edellä mainituissa olevat asiat tai viitattu toisiinsa toistuvasti.

29.8.2018

16 § Valvontatietojen julkistaminen

Uusintatarkastusmahdollisuus on positiivinen asia ja se tulisi voida olla käytössä kaikissa elintarvikehuoneistoissa riippumatta valvontatiheydestä.

23 § Ruokaviraston tehtävät

Esityksessä ns. Vierasainevalvonnan jäämävalvonta ja myös sen analysointi on esitetty Ruokaviraston tehtäväksi. Näkemyksemme mukaan analytiikka tulee kilpailuttaa ja vierasainevalvontanäytteet tulee voida analysoida myös muissa virallisissa laboratorioissa tai tarvittaessa ulkomailla akkreditoitussa laboratorioissa. Tällä hetkellä toimialan maksaman analytiikan tulosten saaminen on hidasta eikä niitä saada automaattisesti vielä kaikkialla. Vierasainevalvonnan kustannusrakenne tulisi olla läpinäkyvä.

28 § Valvontaviranomaisen pätevyys

Pätevyyttä ja koulutusta koskevan lainsäädännön tulee mahdollistaa se, että myös muilla elintarvikealan korkeakoulututkinnon suorittaneilla on mahdollisuus osallistua elintarvike- ja ympäristövalvonnan koulutukseen ja saada siihen pätevyys. Tällä hetkellä tuo mahdollisuus on vain eläinlääkäreillä. Saattaa olla, että se on lakiesityksen henki, mutta se ei käy siitä selkeästi esille.

5 luku Laboratoriot

33 § Näytteiden tutkiminen

Eräisiin lihantarkastukseen liittyviin näytteisiin, joita voidaan tehdä myös muualla kuin viranomaislaboratoriossa, esitetään lisättäväksi mikrobilääkejäämätutkimukset (mikrobilääkeainesten osoittaminen mikrobiologisella menetelmällä). Analytiikka voi olla arvioitu. Analyysit on tärkeä tehdä nopeasti ja toimittaminen viralliseen laboratorioon hidastaa lihantarkastuspäätöstä. Näistä säädettäneen myöhemmin Ruokaviraston antamalla määräyksillä. (46 § perusteluosa).

Laissa ei ole määriteltynä menetelmiä, joilla analyysejä tehdään, mutta tulevaisuudessa ja ohjeissa tulee nykyistä väljemmin antaa mahdollisuus käyttää muitakin kuin asetuksessa esitetyjä menetelmiä vrt. mikrobikriteeriasetus EU 2073/2005. Menetelmät kehittyvät jatkuvasti eikä lainsäädännön muutokset ehdi aina mukaan. Muun kuin asetuksessa mainitun menetelmän käyttö edellyttää kuitenkin, että ao. menetelmä on validoitu ISO 16140 mukaisesti tutkittavalle matriisille. Lisäksi laboratorion on verifioitava menetelmä ja osoitettava sen toimivuus laboratorioissa ja käytettävissä matriiseissa.

7 luku Elintarvikkeiden vientiin liittyvät viranomaistehtävät

47 § Vientiselvityksiin liittyvät tehtävät

Vientiselvityksiin liittyvien tehtävien lisääminen lainsäädäntöön on erittäin positiivinen ja tervetullut lisäys. Eviran rooli on ollut välttämätön suomalaisen elintarvikeviennin edistäjänä ja viime vuosina siihen on saatu resurssia hallituksen kärkihankerahoituksesta. Vaikka vientimahdollisuuksien ja -vaatimusten selvittäminen ensisijaisesti olisikin toimijalla, keskustelut useiden merkittävien vientimaiden viranomaiset ensisijaisesti tai jopa vain kansallisten viranomaisten kanssa. Toimijalla ei aina edes ole mahdollista saada tietoa vientivaatimuksesta ja vientilupien hakemiseen liittyvistä prosesseista. Eikä työ pääty siihen, että saadaan vientiluvat ja päästään aloittamaan vienti ja vientivalvonta, vaan viranomaissuhteiden hoito jatkuu edelleen ja resurssia tähän tarvitaan.

29.8.2018

48 § Vientiin liittyvä valvonta

Teurastamoiden ja leikkaamoiden yhteydessä olevissa valmisteosastoilla vientivalvonta tulisi kuulua Ruokavirastolle.

Atria tukee myös Elintarviketeollisuusliitto ETL ry:n sekä Lihateollisuusyhdistyksen ja Broileriteollisuusyhdistyksen antamia lausuntoja elintarvikelaista.

Seinäjoella 29.8.2018
Atria Suomi Oy: puolesta

Seija Pihlajaviita
Laatujohtaja
Atria Suomi Oy